LIETUVOS SAVIVALDYBIŲ ASOCIACIJA

Skirtingi plėtros poreikiai regionuose ir regionų specializacija: kas užtikrina regiono augimą ir konkurencingumą?

Dovilė Sujetaitė
LSA patarėja ekonomikos ir susisiekimo klausimais

AR LIETUVOS REGIONAI KONKURENCINGI?

Europos regionų konkurencingumo indeksas:

- 2022 m. reitinge Sostinės regionas užima 46, o Vidurio ir vakarų Lietuvos regionas 151 vietą iš 234 Europos regionų.
- Mažiau išsivystę regionai didina savo konkurencingumą.
- Sostinių regionai yra konkurencingiausi, tačiau konkurencingesnėse valstybėse narėse atotrūkis yra mažesnis.
- **Viešąja politika ir investicijomis turėtų būti skatinama aukštynkryptė konvergencija.**
- Sanglaudos politika ir ES parama reikalinga ES regionų konkurencingumui didinti ir skirtumams tarp jų mažinti.

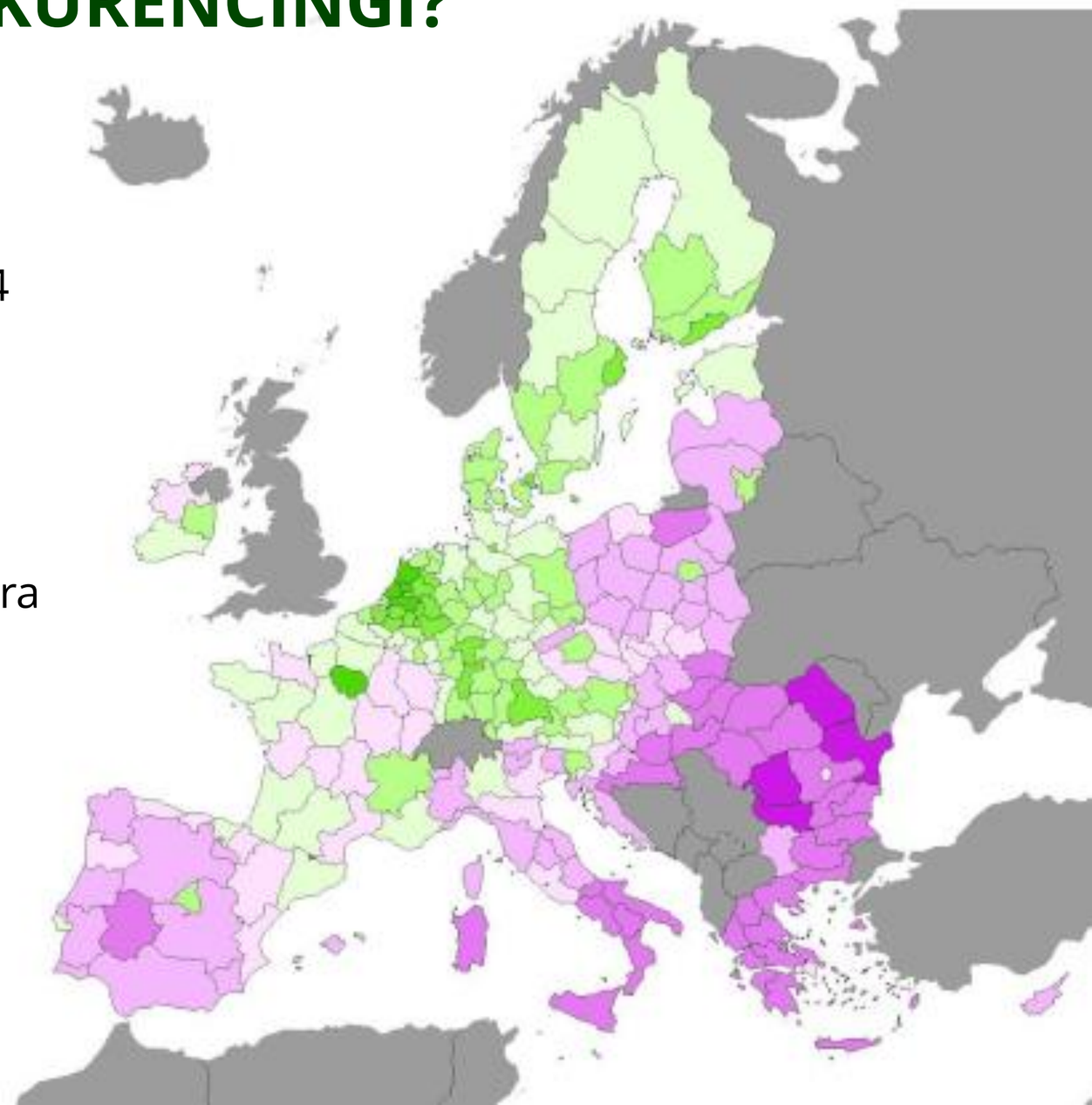

8-oji Sanglaudos ataskaita.
INVESTICIJŲ KRYPTYS IR POREIKIAI:

- **Mažiau išsivysčiusių regionų poreikiai siekiant ilgalaikio augimo ir „neįstrigti“ vystymosi spąstuose:**
- švietimas ir mokymas, darbo jėgos įgūdžiai
- MTEP ir inovacijos
- institucijų veiklos kokybė
- infrastruktūra
- vietos iniciatyvos, poreikiai „iš apačios“
- **Įgūdžių kapitalo atotrūkis** tarp labiau ir mažiau išsivysčiusių regionų, **protų nutekėjimas**
- Neigiamos **demografinės tendencijos**
- **Jaunosios kartos įtraukimas** planuojant būsimą regionų plėtrą.

- **Žalioji pertvarka**, ES žaliojo kurso tikslai
- **Skaitmeninė pertvarka**
- **Regionų atsparumo** kylantiems iššūkiams **didinimas**
- **Teritorinio bendradarbiavimo stiprinimas**
- **Kaimų vietovių**, išsaugant jų įvairovę ir potencialą, **rėmimas**
- Transporto jungčių gerinimas, ekonomikos įvairinimas, darbo vietų kūrimas, **regionų reindustrializacijos skatinimas**
- ES struktūrinė parama turėtų papildyti, o ne pakeisti valstybių narių viešąsias išlaidas

8-oji Sanglaudos ataskaita

sanglaudos politika turėtų padėti veiksmingai kovoti su skurdu ir socialine atskirtimi, skatinti darbo vietų kūrimą ir didinti augimą bei konkurencingumą, skatinti investicijas į švietimą, įskaitant skaitmeninį švietimą, sveikatą, mokslinius tyrimus ir inovacijas, kovoti su klimato kaita ir spręsti demografines problemas

PATRAUKLUS IR KONKURENCINGAS REGIONAS

„Teritorinis konkurencingumas – gebėjimas regione sudaryti patrauklias ir tvarias sąlygas įmonėms ir žmonėms gyventi ir dirbti“
(Europos regionų konkurencingumo indeksas)

1. KOKYBIŠKOS VIEŠOSIOS PASLAUGOS

2. IŠVYSTYTA VIEŠOJI INFRASTRUKTŪRA

3. INVESTICIJOS, DARBO VIETOS

REGIONŲ EKONOMINIS AUGIMAS NĖRA TOLYGUS

- Iki šiol pakankamai **neišvystytas regionų ekonominis potencialas**.
- Nemažėjant ekonominiams atotrūkiams tarp regionų, **nemažėja gyventojų pajamų nelygybė, socialinė atskirtis.**
- Didelė ekonominė nelygybė ir tolesnės plėtros kliūtys sietinos su **investicijų stoka**.

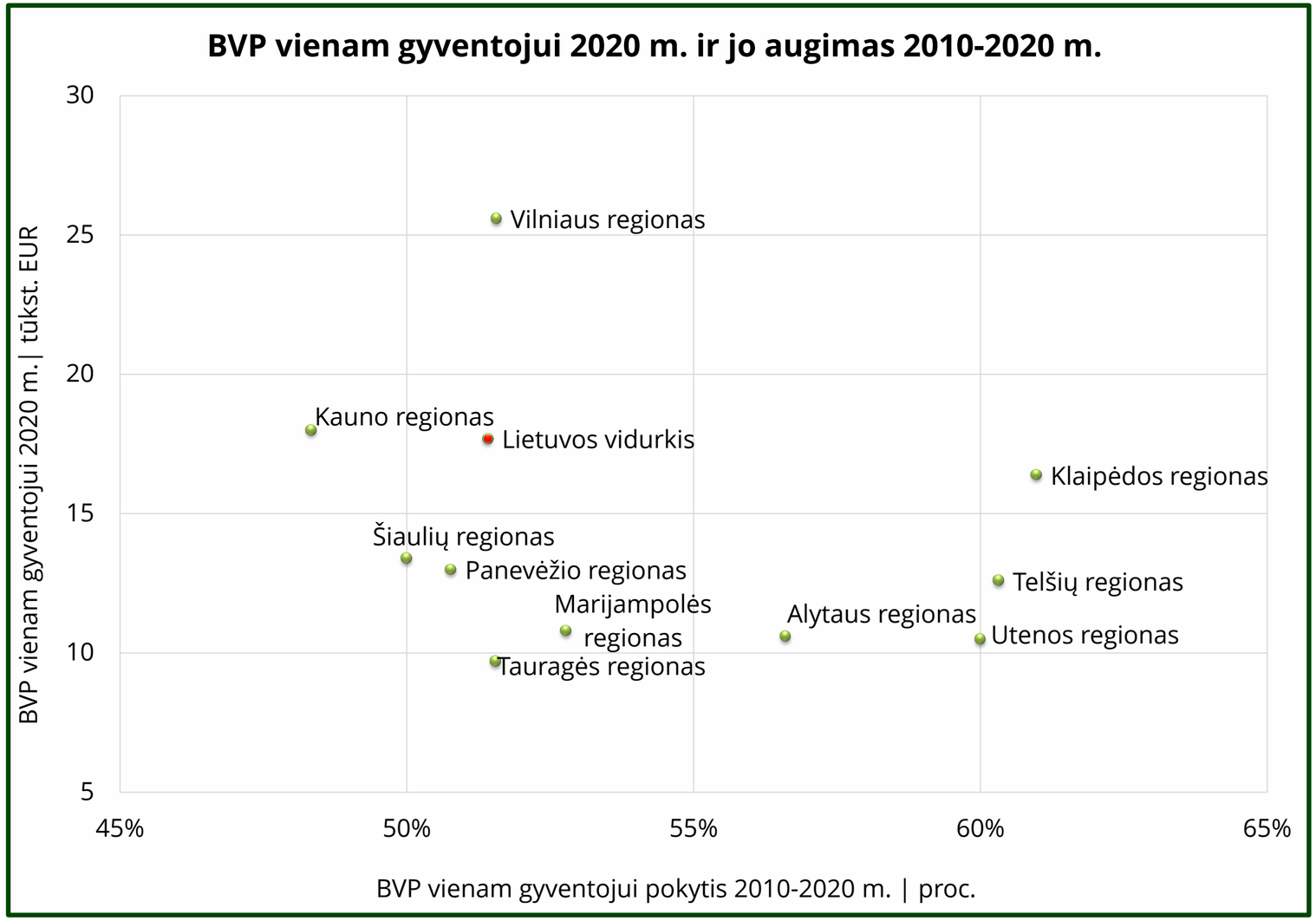

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

INVESTICIJŲ TRŪKUMAS STABDO REGIONINĘ PLĖTRĄ

- Žemas investicijų lygis mažina regiono socialinį ir ekonominį patrauklumą.
- **Investicijų pritraukimas ir verslo aplinkos gerinimas – pagrindinis iššūkis centrinei ir vietos valdžiai**, siekiant gerinti regionų ekonominį gyvybingumą ir taip mažinti regioninę atskirtį.

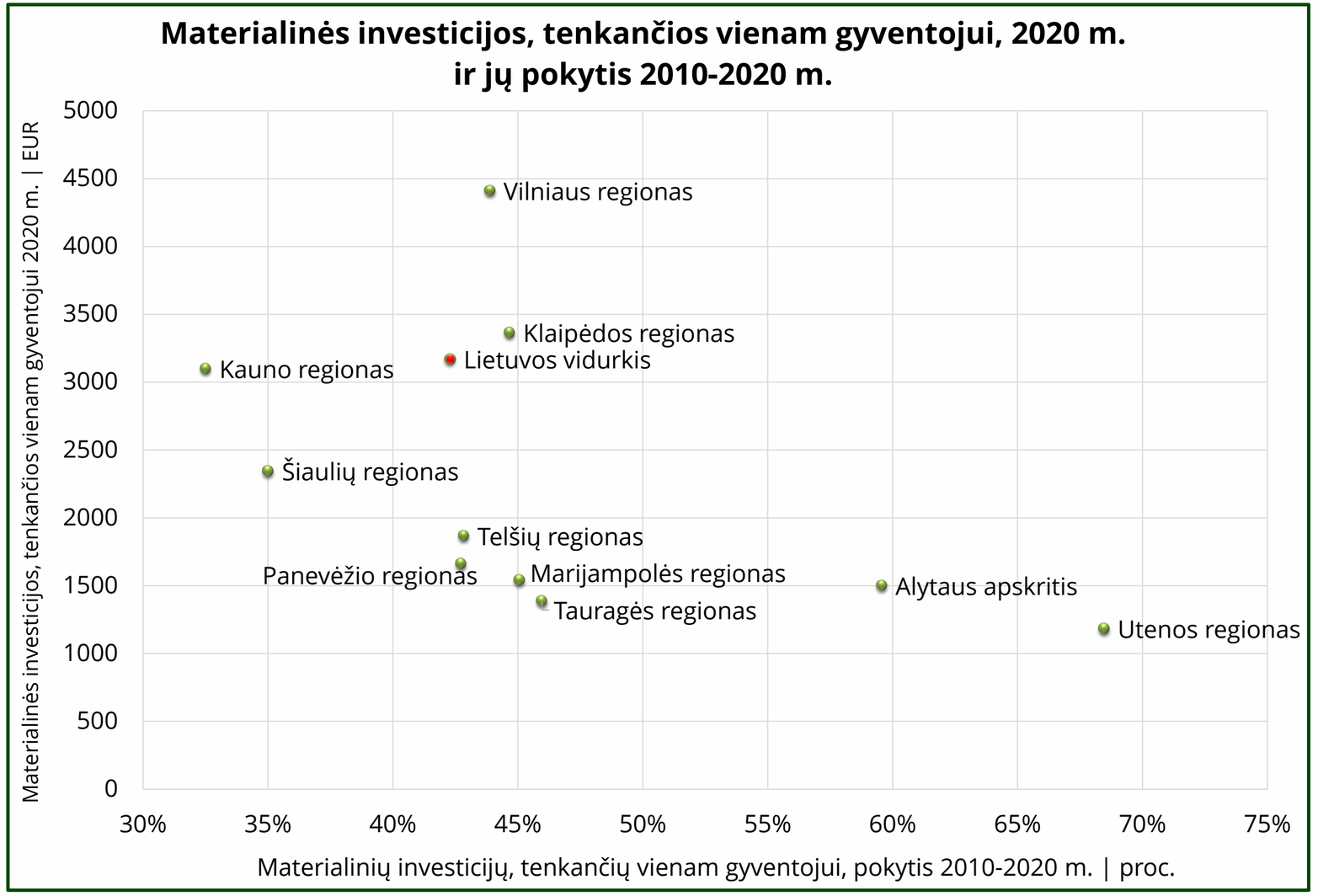

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

EKONOMINĖS PLĖTROS IŠŠŪKIAI

- Savivaldybėms nėra priskirtos ekonominės plėtros, investicijų skatinimo funkcijos
- Savivaldybės nėra motyvuojamos didinti ekonominį potencialą
- Trūksta tinkamų sklypų stambiems investuotojams pritraukti
- Būtina investuoti į LEZ, esamų ir naujų pramoninių teritorijų vystymą
- Savivaldybėms teisė disponuoti valstybine žeme miestuose ir miesteliuose bus perduota tik nuo 2024 m.

VIEŠŲJŲ INVESTICIJŲ DIDINIMAS – BŪTINA SĄLYGA VIEŠŲJŲ PASLAUGŲ KOKYBĖS GERINIMUI REGIONUOSE

SAVIVALDYBIŲ VIEŠŲJŲ INVESTICIJŲ LYGIS LIETUVOJE, ES IR EBPO ŠALYSE

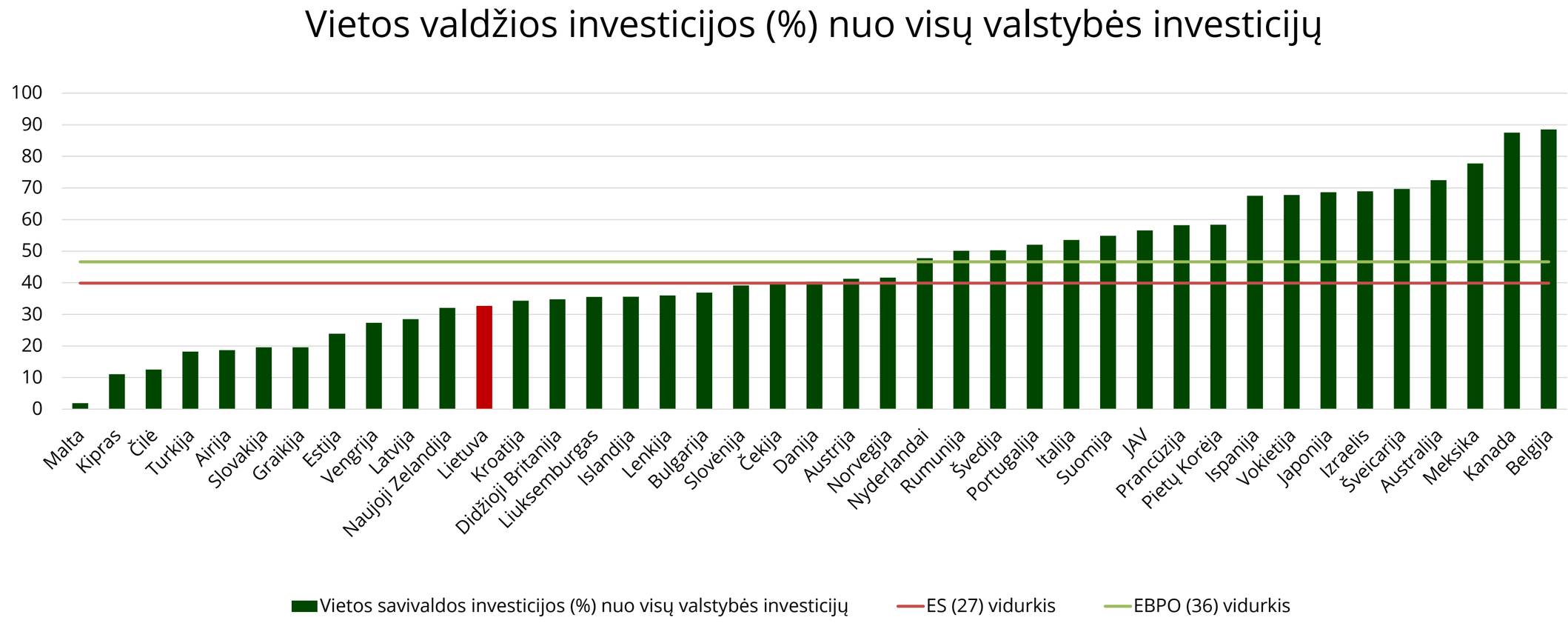

Šaltinis: 2019 OECD Report World Observatory on Subnational Government Finance and Investment

ES PARAMA NEPASIEKIA REGIONUOSE VEIKIANČIŲ ĮMONIŲ

Būtina 2021-2027 m. finansinėje perspektyvoje nustatyti tokius kriterijus pareiškėjams, kad ir mažesniuose regionuose veikiančios įmonės galėtų **labiau nei iki šiol pasinaudoti ES teikiamomis galimybėmis investuoti į verslo plėtrą ir konkurencingumo didinimą**.

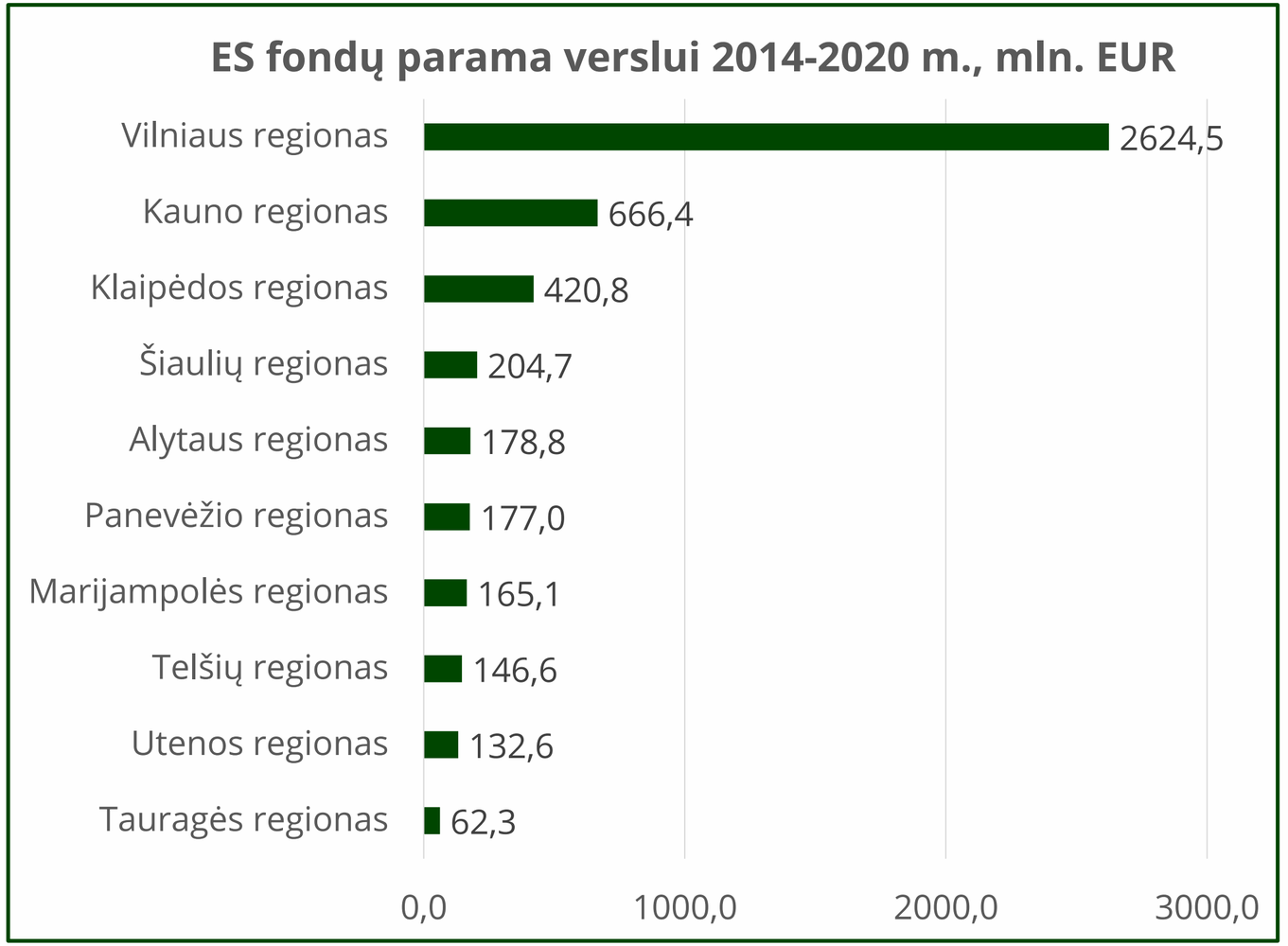

Šaltinis: Finansų ministerija

DARBO JĖGOS MAŽĖJIMAS – GRĖSMĖ EKONOMINIAM AUGIMUI IR KONKURENCINGUMUI

Darbo jėgos pokytis 2011-2021 m.

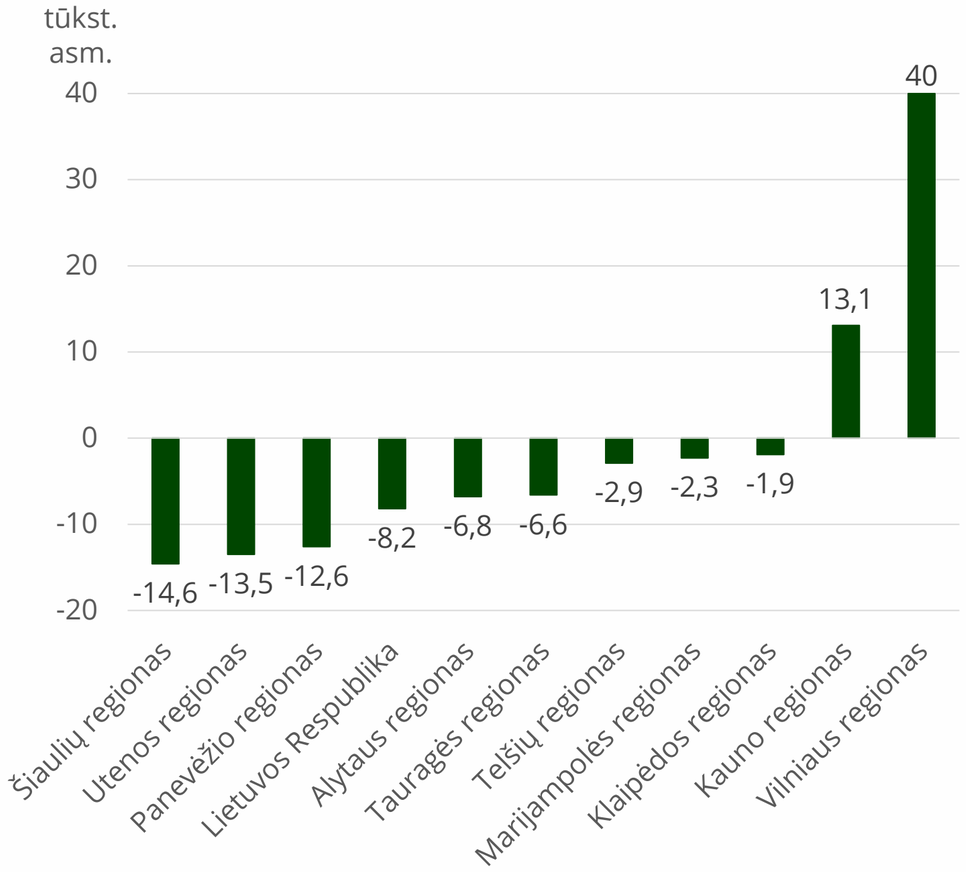

15-64 metų užimti asmenys (tūkst.) ir jų dalis (%) nuo viso užimtumo šalyje 2021 m.

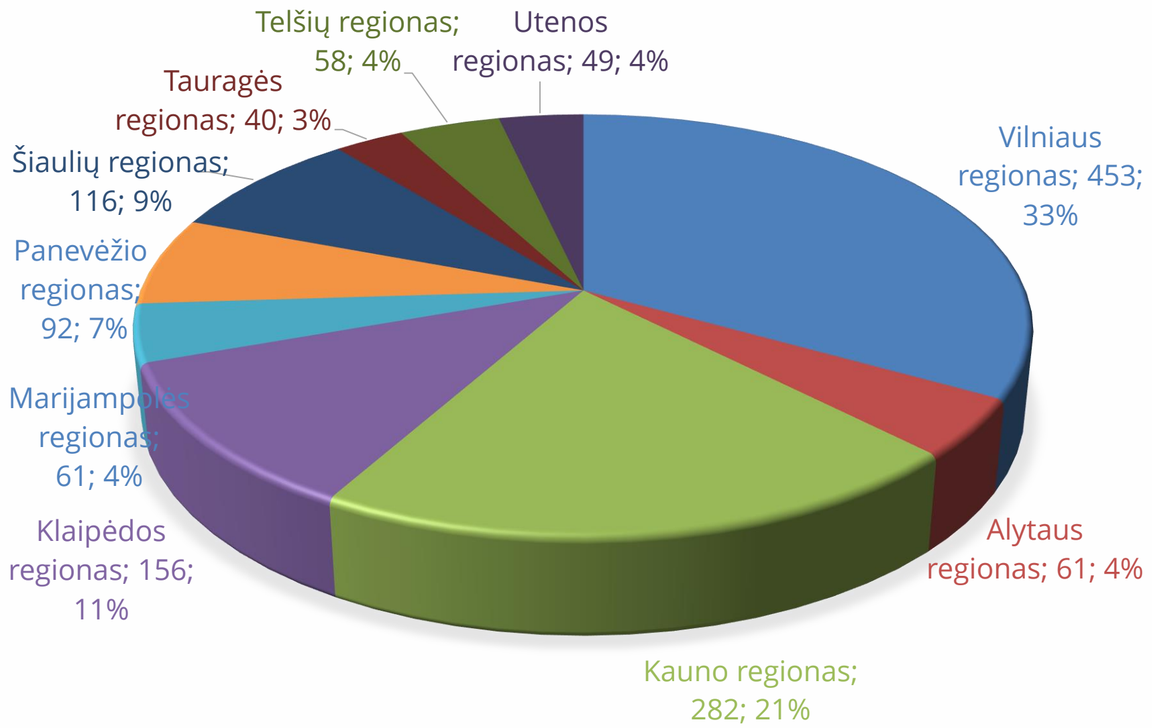

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

SAVIVALDYBIŲ PRIEMONĖS SPECIALISTŲ PRITRAUKIMUI:

1. **FINANSINĖS PASKATOS:**

- Apmokamos studijos arba rezidentūra
- Vienkartinės išmokos
- Išmokos kasmet
- Priedai prie atlyginimo
- Laikinas atleidimas nuo mokesčių

2. **BŪSTAS:**

- Kompensuojamos būsto nuomos išlaidos
- Suteikiamas savivaldybės būstas

3. **TRANSPORTAS:**

- Kompensuojamos transporto išlaidos

Būtina parengti nacionalinę specialistų pritraukimo į regionus programą.

ES FONDŲ INVESTICIJOS: NAUJOS GALIMYBĖS REGIONAMS

2022-2030 m. Regionų plėtros programa

10-ies regionų plėtros planai

Regionų plėtrai – 27 proc. ES struktūrinių fondų lėšų 2021–2027 m.

REGIONŲ PLĖTROS PROGRAMOS INVESTICIJOS
1,6 mlrd. eurų

VRM

- **Kompleksinė miestų plėtra** 341 mln. eurų
- **Kompleksinė funkcinių zonų plėtra** 271 mln. eurų

SADM

- **Socialinių paslaugų ir socialinio būsto plėtra** 260 mln. eurų

SAM

- **Visuomenės sveikatos stiprinimas** 17 mln. eurų
- **Ilgalaikės priežiūros paslaugos** 72 mln. eurų

SM

- Darnus judumas 332 mln. eurų
- **Eismo sauga** 20 mln. eurų

ŠMSM

- **Ikimokyklinis ugdymas** 44 mln. eurų
- **Visos dienos mokykla** 23 mln. eurų

AM

- **Geriamasis vanduo ir nuotekos** 139 mln. eurų
- **Atliekų tvarkymas** 31 mln. eurų
- **Užterštos teritorijos** 30 mln. eurų
- **Žalioji infrastruktūra** 33 mln. eurų
- **Oro monitoringas** 7 mln. eurų

Regionų plėtros problemos	Skirtingas regionų ekonominio augimo potencialas ir netolygi ekonomikos plėtra:	Atskiriems regionams būdinga didesnė skurdo rizika ir socialinė atskirtis:	Nepakankamai tvari aplinka, daranti neigiamą įtaką regionų patrauklumui:
Vilniaus regionas	Nemažėjantys ekonominiai netolygumai	Nepakankama socialinė įtrauktis. Neužtikrinamos vienodos galimybės įgyti išsilavinimą	Nepakankamai tvari gyvenamoji aplinka
Kauno regionas		Neužtikrinama socialinė gerovė ir tolygus užimtumas	Poveikis klimato kaitai ir nepakankamas atsparumas klimato kaitos poveikiui
Klaipėdos regionas	Regionas nepakankamai patrauklus aukštesnės pridėtinės vertės verslui	Nepakankamas švietimo, sveikatos ir socialinių paslaugų prieinamumas, kokybiškų paslaugų trūkumas. Integruotos ir gyventojų poreikius atitinkančios tvarios transporto sistemos neefektyvi veikla	Nepakankamas prisitaikymas prie klimato kaitos ir poveikio jai mažinimas
Šiaulių regionas	Per menkai stiprinamas regiono ekonominis potencialas ir apribojamos naujų darbo vietų kūrimo galimybės	Netolygus viešųjų paslaugų prieinamumas, lemiantis socialinės atskirties didėjimą.	Nepakankamai tvari regiono aplinka
Panevėžio regionas	Žemas investicinis patrauklumas, neskatinantis aukštesnę pridėtinę vertę kuriančio verslo plėtros regione. Mažas regiono turistinio ir kultūrinio gyvenimo patrauklumas	Nepakankama švietimo, sveikatos priežiūros, socialinių paslaugų kokybė, prieinamumas ir veiksmingumas. Nepatraukli judumo sistema, neskatinanti darnaus judumo (mikro- ir viešojo transporto) plėtros	Nepakankamas prisitaikymas prie klimato kaitos.
Marijampolės regionas	Menkas regiono ekonomikos aktyvumas ir investicinis patrauklumas	Didelė socialinė atskirtis ir aukštas skurdo rizikos lygis	Nepakankamai tvarus išteklių naudojimas ir aplinka
Alytaus regionas	Netolygus prisitaikymas prie ekonominių ir socialinių pokyčių mažina regiono konkurencinį pranašumą	Neužtikrinama gyvenimo kokybę gerinančių viešųjų paslaugų, atitinkančių gyventojų poreikius, kokybė ir prieinamumas	Nepakankamai tvari aplinka, neigiamai įtakojanti regiono patrauklumą
Utenos regionas	Žemas investicinės aplinkos patrauklumas. Bendros turizmo infrastruktūros ir kultūros paslaugų trūkumas, nepakankama bendra turizmo rinkodara	Nepakankama švietimo, socialinių ir sveikatos priežiūros paslaugų kokybė ir prieinamumas. Nepatraukli judumo sistema ir nepakankama gyvenamosios aplinkos kokybė	Nepakankama aplinkos kokybė
Telšių regionas	Nepakankamai išvystyta turizmo ir verslo plėtros aplinka.	Nepakankama švietimo paslaugų kokybė ir prieinamumas. Nepakankamas socialinių ir sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumas ir kokybė. Netvari transporto sistema, nepakankamas eismo saugumas.	Reikšmingas taršos poveikis aplinkai
Tauragės regionas	Nekokybiško užimtumo darbo vietos, nekuriančios aukštesnės pridėtinės vertės	Nepakankamai užtikrinamas viešųjų paslaugų prieinamumas	Nepakankamai patraukli regiono aplinka, daranti neigiamą įtaką gyvenimo kokybei

REGIONINĖ SPECIALIZACIJA – VIENA IŠ SVARBIAUSIŲ REGIONO AUGIMO IR KONKURENCINGUMO DIDINIMO PRIEMONIŲ

- **Regioninė specializacija** – regiono plėtros prioritetų ir jų įgyvendinimo priemonių visuma, koncentruojant žmogiškąjį ir finansinį kapitalą į produktyviausias ir perspektyviausias konkretaus funkcinio regiono ekonominės plėtros sritis.

- Regioninės specializacijos **įgyvendinimas apima** specializuotą infrastruktūrą, tyrimus, švietimo ir kvalifikacijos kėlimo programas, informacijos sklaidą, rinkodarą ir privačių investicijų pritraukimą, verslo iniciatyvų palaikymą. *(Lietuvos regioninės politikos Baltoji knyga darniai ir tvariai plėtrai, 2017-2030)*.

- **Specializacijos nauda** – aiškus vizijos ir prioritetų įvardijimas, tikslinis lėšų investavimas, bendradarbiavimo skatinimas, resursų ir kompetencijų apjungimas, efektyvi priemonė investicijų pritraukimui ir skatinimui.

KLAIPĖDOS REGIONO SPECIALIZACIJA

REGIONO VIZIJA:

„Vakarų Lietuva – tvarios jūrinės ekonomikos lyderė Baltijos jūros regione, turtinga patirčių apsilankantiems ir dosni gerovės gyvenantiems.“

HORIZONTALIEJI PRIORITETAI:

1. Atviras regionas
2. Gerovės regionas
3. Ugdantis regionas

SPECIALIZACIJOS IKI 2030 M. KRYPTYS:

Jūrinė ekonomika

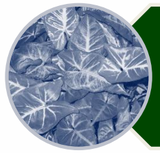
Bioekonomika

Darnus jūrinis ir pakrančių turizmas

Pažangios pramonės ekonomika

Paslaugų ekonomika

PRINCIPAI

- Darni ir subalansuota plėtra
- Regioninės politika pozicionavimas – savarankiška horizontali daugiasluoksnė politika
- Vietos iniciatyvų įgalinimas, „iš apačios“ pagal poreikius
- Daugiapakopis valdymas
- Bendradarbiavimas

IŠŠŪKIAI

- Globalūs ir lokalūs
- Politikos iššūkiai
- Vertybiniai (tapatumo, specializacijos)
- Finansavimo

REGIONŲ PLĖTROS POREIKIAI

- **Ekonomių, socialinių ir teritorinių skirtumų mažinimas**

- Viešųjų ir privačių investicijų pritraukimas ir skatinimas

- **Viešųjų paslaugų kokybės ir prieinamumo didinimas:**

- Sveikatos priežiūros
- Socialinės paslaugos
- Švietimo paslaugos
- Susisiekimo infrastruktūra
- Specialistai

Megatendencijos ir jų sukelti iššūkiai, ES ilgalaikiai įsipareigojimai, konkurencinis pranašumas:

- Klimato kaita
- Skaitmenizacija
- Technologijos ir inovacijos
- Talentai, darbo jėga, įgūdžiai

Ateitį kurkime šiandien

LIETUVOS SAVIVALDYBIŲ ASOCIACIJA